

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö OKM/60/010/2018

Opetushallituksen lausunto opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta

Opetushallitus pitää esitystä kannatettavana.

Opetushallitus pitää tärkeänä huomioida, miten turvataan niiden opiskelijoiden ohjaus ja koulutuspolku, jotka jäävät hakemansa koulutuksen ulkopuolelle. Ohjauksen merkitys korostuu ja toisaalta tulee varmistaa, että sopiva koulutuspaikka löytyy jokaiselle.

Yksityiskohtaiset huomiot

Pykälän otsikko

Opetushallitus ehdottaa, että asetusluonnoksen otsikossa käytetty termi ”SORA-alan” sijasta käyttää ammatillisen koulutuksen lainsäädännön käsitteitä. Otsikkomuotoilu voisi olla esimerkiksi ”Valintapisteet pääsy- ja soveltuvuuskokeesta niillä aloilla, joilla on terveydentila- tai toimintakykyvaatimuksia”.

Yhdenvertaisuus pääsy- ja soveltuvuuskokeen perusteella valitsematta jättämisessä

Hakijan kannalta on tärkeää, että hän ohjautuu koulutukseen, jonka opinnoista hän pystyy suoriutumaan. Koulutuksen keskeyttäminen lisää hakijan riskiä syrjäytyä. Siksi pääsy- ja soveltuvuuskokeen perusteella valitsematta jättäminen voi olla tietyissä tapauksissa perusteltua, jotta hakija ei tule turhaan valituksi koulutukseen, jonka opinnoista hän ei pysty suoriutumaan.

Pääsy- ja soveltuvuuskokeiden tulisi olla yhdenmukaisia tutkintojen sisällä. Hakijan kannalta on tärkeää, että kriteerit eivät vaihtele oppilaitoksittain saman alan sisällä. Tähän perustuu nykyinen käytäntö, että hakijan koetulos on käytössä kaikissa saman alan hakukohteissa. On siis hyvä huomioida, että myös valitsematta jättäminen pääsy- ja soveltuvuuskokeen perusteella näillä aloilla periytyy ylemmästä hakutoiveesta alempaan pääsykokeelliseen hakutoiveeseen. Tämän vuoksi olisi hyvä harkita, tulisiko valitsematta jättämiselle (ja ylipäätään pääsy- ja soveltuvuuskokeille tutkinnon sisällä) olla käytössä yhdenmukaiset

valtakunnalliset (tutkintokohtaiset) perusteet. Asiaa on tärkeää pohtia hakijan yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Yhdenvertaisuus ohjausveloitteen suhteen

Asetusluonnoksessa säädetään kokeen perusteella valitsematta jätettävien hakijoiden ohjaamisesta johonkin toiseen hakijalle soveltuvaan koulutukseen. ”Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on selvittää yhdessä hakijan kanssa tämän suoritettavaksi soveltuva tutkinto tai koulutus, jos hakija jätetään valitsematta pääsy- tai soveltuvuuskokeen perusteella. Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on lisäksi ohjata hakija hakeutumaan toisen koulutuksen järjestäjän järjestämään koulutukseen, jos koulutuksen järjestäjä ei itse järjestä soveltuva tutkintoa tai koulutusta. Tarvittaessa koulutuksen järjestäjän tulee ohjata hakija muun tarkoituksenmukaisen palvelun piiriin.” Tavoite on hakijan kannalta hyvä, mutta yhteishaussa hakija voi jäädä valitsematta koulutukseen myös muiden syiden perusteella. Näitä ovat esimerkiksi koulutuksen järjestäjän oman kokeen perusteella valitsematta jäävät hakijat (699/2017, 13 §), vain harkinnanvaraisen valinnan perusteella valitsematta jäävät hakijat (esim. ulkomaisella todistuksella hakevat, 699/2017, 20 §), kielitaidon arvioinnin perusteella valitsematta jäävät hakijat tai valintaan riittämättömät valintapisteet. Tulisi harkita, pitäisikö ohjausveloitteen ulottua kaikkiin valitsematta jääneisiin hakijoihin, jotta hakijoita kohdeltaisiin yhdenvertaisesti. Lainsäädännön rakenteen perusteella yleinen ohjausveloite sopisi ammatillisen koulutuksen lakiin, (koska kyseessä ei ole opiskelijaksi ottamisen perusteisiin liittyvä asia), ja asetuksessa viitata lakiin.

Yhteishaussa on mahdollista, että hakija tulee valituksi johonkin muuhun hakutoiveeseen, kun siihen johon hänet on jätetty pääsy- ja soveltuvuuskokeessa valitsematta. Tämän vuoksi ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista ohjata hakijaa hakeutumaan uuteen koulutukseen kesken yhteishakuprosessin.

Terveydentila- ja toimintakykyarvioinnin ja soveltuvuuden arvioinnin erillään pitäminen

Asetusluonnoksen mukaan valitsematta jättäminen voidaan tehdä pääsy- ja soveltuvuuskokeen perusteella ns. SORA-aloilla. On kuitenkin tärkeää erottaa hakijan terveydentila- ja toimintakykyarviointi koulutukseen liittyvästä soveltuvuuden arvioinnista. Tähän asti pääsy- ja soveltuvuuskokeessa ei ole arvioitu hakijan terveydentilaan liittyviä asioita. Jatkossakin on tärkeää pitää nämä asiat erillään toisistaan, jotta pääsy- ja soveltuvuuskokeet keskittyvät edelleen niihin asioihin, joilla annetaan lisäarvoa päättötodistuksen rinnalle. Terveydentila- ja toimintakykyasiat eivät ole asioita, joita voidaan pisteyttää pääsy- ja soveltuvuuskokeen perusteella, vaan ne tulisi arvioida aina erikseen. Koulutuksen järjestäjä voi päättää, järjestääkö pääsy- ja soveltuvuuskokeen, jolloin hakijan näkökulmasta on tärkeää, että terveydentila- ja toimintakykyarviokäytännöt ovat yhdenmukaisia ja tehdään erillään pääsy- ja soveltuvuuskokeesta (jota kaikki oppilaitokset eivät järjestä). Nykykäytännön mukaan terveydentila- ja toimintakykyarviointi tehdään siinä vaiheessa, kun hakijaa oltaisiin valitsemassa koulutukseen. Tällä käytännöllä on haluttu välttää se tilanne, että hakija joutuisi jo hakuvaiheessa toimittamaan arkaluonteisia terveydentilatietoja jokaiselle SORA-hakutoiveelle, vaikka hakija ei välttämättä tulisi edes niihin valituksi.

0 pisteen merkitys pääsy- ja soveltuvuuskokeessa

Asetusluonnoksessa todetaan, että koulutuksen järjestäjä voi jättää valitsematta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 81 §:ssä tarkoitettuun tutkintoon tai osaamisalalle hakijan, joka saa pääsy- tai soveltuvuuskokeesta 0 valintapistettä. Asetuksen muotoilu mahdollistaa sen, että 0 pistettä pääsy- ja soveltuvuuskokeesta saanut hakija voi joko tulla valituksi tai jäädä valitsematta koulutukseen. Muotoilun mukaan 0 pisteellä voi olla kaksi eri merkitystä. Hakijoiden, ohjaustahojen sekä koulutuksen järjestäjien ohjeistamisen ja hakijoiden tasavertaisen kohtelun näkökulmasta olisi tärkeää, että käytännöt pisteytyksen suhteen olisivat yhdenmukaisia. Myöskään Opintopolun valintaperusteita ei voida mallintaa siten, että 0 pistettä tarkoittaisi kahta asiaa. Yhdenmukaisempi käytäntö, jolla päästään samaan tavoitteeseen, olisi se, että SORA-alan pääsy- ja soveltuvuuskokeissa pisteskaalaa 1-10 käytettäisiin silloin, kun hakijan on mahdollista tulla valituksi koulutukseen ja 0 pistettä tarkoittaisi yhdenmukaisesti valitsematta jättämistä.

SORA-koulutus, jotka ovat osaamisaloja

Asetusluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjä voi jättää valitsematta hakijan pääsy- ja soveltuvuuskokeen perusteella niissä tutkinnoissa ja koulutuksissa, jotka on mainittu ammatillisen koulutuksen lain 81 §:ssä. Ammatillisen koulutuksen lain 81 §:ssä on viittaus ns. SORA-tutkintoihin tai osaamisaloihin. SORA-alat ovat pääosin tutkintoja, mutta joukossa on myös muutama osaamisala. Yhteishaussa haku tapahtuu kuitenkin tutkintoon muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Näin ollen hakuvaiheessa ei ole välttämättä useinkaan vielä tiedossa, mille osaamisalalla hakija tulee sijoittumaan. Hakija voi siis hakuvaiheessa hakea tutkintoon, jonka sisällä järjestettävistä osaamisaloista vain yksi on SORA-osaamisala. Tällaisten tutkintojen osalta ei voida mahdollistaa, että hakija jätetään valitsematta koulutukseen.

Esimerkiksi rakennusalan perustutkinnossa vain maarakennuskoneenkuljetuksen osaamisala on ns. SORA-ala, mutta haku tapahtuu yhteishaussa aina perustutkintoon, eli tässä tapauksessa rakennusalan perustutkintoon. Hakijan kannalta ei ole oikein, että pääsy- ja soveltuvuuskokeessa voidaan jättää hakija valitsematta, sillä on mahdollista, että hakija ei tule opiskelemaan maarakennuskoneenkuljetuksen osaamisalalla.

Tilastointi

Opetushallitus ehdottaa seurattavaksi ja tilastoitavaksi, kuinka paljon 0-tuloksen saajia on ja mitä heidän koulutuspolullaan tapahtuu 0-tuloksen saamisen jälkeen.

Aikataulu

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tiedottaa pääsykokeen sisällöstä ja osioista etukäteen. Hakijan kannalta on tärkeää tietää, minkälainen pääsykoe on (ja voiko pääsykokeen tuloksen perusteella tulla valitsematta koulutukseen) etukäteen. Pääsykokeisiin liittyvät valintaperusteet voivat vaikuttaa hakijan

14.1.2019

OPH-2757-2018

päätökseen hakeutua tiettyyn koulutukseen. Opetuksen järjestäjät järjestävät huoltajan kuulemisen hyvissä ajoin ennen hakua, joten nämä asiat tulisi olla tiedossa jo hyvissä ajoin, ennen kuin haku alkaa. Syksyllä 2019 käynnistyvän koulutuksen yhteishaku alkaa tänä vuonna 19.2.2019. Esitetty aikataulu vaikuttaa erittäin kiireiseltä koulutuksen järjestäjien, opiskelijaksi hakeutuvien ja ohjaustahojen näkökulmasta.

Johtaja

Anni Miettunen

Lakimies

Laura Francke

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.